

SHAHARLARDA AVTOMOBILLAR TO'XTASH JOYLARI VA GARAJLAR

SamDAQU o'qituvchisi, Xaydarov Sh.Z.

SamDAQU SHTXvaAY magistranti Fozilova Sh.

e-mail: xshoxbozjon@mail.ru

Annotatsiya: Tarixan shakllangan shaharlarda, hattoki bugungi zamonaviy shaharlarimizda avtomobillarni saqlash joylari muammosi to'lig'icha yechilmagan. So'nggi 10-15 yil ichida transport vositalari (ayniqsa shaxsiy avtomobillar soni)ning keskin darajada oshib ketishi, shaharning barcha tarkibiy qismlarida, bozorlar, savdo markazlari va rastalari, madaniy-maishiy ob'ektlari va boshqa ko'pgina joylarda tirbandlikni vujudga keltiribgina qolmay, alohidagi maxsus maydonlarning yetishmasligi tufayli ko'cha qatnov qismining chetki polosalari to'xtab turish joylariga aylanib qolmoqda.

Kalit so'zlar: parkovka, xavfsizlik, garaj, transport, fishka, yo'l, parking.

Аннотация: В исторически сложившихся городах, даже в наших современных городах, проблема парковочных мест для автомобилей до конца не решена. За последние 10-15 лет резкое увеличение количества автотранспорта (особенно личного транспорта) не только создало пробки во всех районах города, рынках, торговых центрах и ларьках, культурно-бытовых объектах и многих других местах. , из-за отсутствия отдельных спецплощадок крайние полосы улицы превращаются в парковочные места.

Ключевые слова: стоянка, охрана, гараж, транспорт, чип, дорога, паркинг.

Abstract: In historically formed cities, even in our modern cities, the problem of parking places for cars has not been completely solved. Over the past 10-15 years, the sharp increase in the number of vehicles (especially private cars) has not only created traffic jams in all parts of the city, markets, shopping centers and stalls, cultural and household facilities and many other places. , due to the lack of separate special areas, the outer lanes of the street are turning into parking places.

Keywords: parking lot, security, garage, transport, chip, road, parking.

Respublikamizda kundan-kunga avtomobillashtirishga bo'lgan talab oshganligi tufayli avtomobillarni ma'lum bir tartibda saqlashga, to'xtab turishga va parkinglarga ham katta e'tibor berilmoqda.

Tarixan shakllangan shaharlarda, hattoki bugungi zamonaviy shaharlarimizda avtomobillarni saqlash joylari muammosi to'lig'icha yechilmagan.

So'nggi 10-15 yil ichida transport vositalari (ayniqsa shaxsiy avtomobillar soni)ning keskin darajada oshib ketishi, shaharning barcha tarkibiy qismlarida, bozorlar, savdo markazlari va rastalari, madaniy-maishiy ob'ektlari va boshqa ko'pgina

joylarda tirbandlikni vujudga keltiribgina qolmay, alohidagi maxsus maydonlarning yetishmasligi tufayli ko'cha qatnov qismining chetki polosalari to'xtab turish joylariga aylanib qolmoqda. Natijada bu narsa ushbu ko'chaning o'tkazish qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatib, yo'l-transport hodisalarini ortishiga olib kelmoqda.

Transport vositalarini to'xtab turish va saqlash, ularga texnik xizmat ko'rsatish joylarini avtomobil taraqqiyotining yaqin kelajakdagi o'sish sur'atini ko'zda tutgan holda, shahar xududi maydonlarini tejash, texnik-iqtisodiy, me'moriy-kompozitsion va sanitar-gigienik samaradorligini maksimallashtirishga intilgan holda loyihalalanadi.

Shaharlarda avtomobillarni saqlash uchun to'xtab turish joylari va garajlar bolalar o'yingohlaridan, maktab, bolalar bog'chalaridan uzoqroq joylashtiriladi.

Shahzarsozlik me'yoriy hujjatlarida shaharning har mingta aholisiga hisobiy davrda 180 ta avtomobil, istiqbolda esa 250 ta avtomobil hisob-kitob qilinadi. Turar-joylarda avtomobillarni saqlash me'yorlari bo'yicha 75% avtomobil yopiq turdagi garajlarda, qolgan 25% avtomobil esa ochiq turdagi avtomobillarni saqlash joylarida rejalashtiriladi. O'z navbatida bu maydon shahar xududi bo'ylab, xizmat qilish radiusidan kelib chiqqan holda taqsimlanadi.

Aholi, o'z shaxsiy avtomobili saqlanadigan garajalargacha uzog'i bilan 8-10 daqiqada borishi lozim, ya'ni piyodalar yo'li avtomobiligacha 800 m ni tashkil etadi (I-IV zonalar uchun bu masofa maksimal hisoblanadi).

Turar-joy binolaridan ochiq avtomobillar saqlash joyigacha esa 200 m dan oshmasligi kerak. Bu talab shimoliy rayonlarda 150 m gacha belgilanadi. Me'yoriy xizmat radiusini saqlagan holda garaj va ochiq avtomobillar saqlash joylari sanoat zonalar bilan sanitar-himoya zonalarida, temir yo'llarga ajratilgan hududlarda, rel'efi keskin bo'lgan qurilish uchun noqulay maydonlarda joylashtirilishi mumkin.

Ko'p qavatli turar-joy tumanlarida ochiq avtomobillar saqlash joylari kamida 25-100 avtomobilga mo'ljallash taklif etiladi. Bunday maydonlarda quyosh nuridan saqlash uchun soyabonlar, atroflariga himoya uchun ko'kalamzorlar rejalashtiriladi. Shahar hududini tejash maqsadida 25-100 o'rinli yer osti garajlaridan foydalanish tavsiya etiladi. Bunday inshootlarni loyihalashda mavjud maydondagi qurilishning xususiyatlarini, ko'kalamzorlashtirish, rel'ef, yer osti injenerlik tarmoqlari va gidrogeologik sharoitlarni inobatga olish zarurdir.

Ba'zi hollarda, yer osti sharoitidan kelib chiqqan holda 2-3 qavatli yer osti garajlarini loyihalash mumkin. Yer osti garajlari ko'p qavatli yer usti garajlariga nisbatan qurilish bir qancha qimmat bo'lishiga qaramay, u o'ziga xos afzalliklarga ega, bu avvalombor shahar maydonlaridan samarali foydalanish bo'lib, qolaversa, turarjoy tumanlarining normal hayotiga hech qanday halaqit bermaydi va aholi uchun ham qulaydir.

Yangi qurilayotgan turar-joy tumanlarida, garajlarni binolarning pastki qavatlarida, yerto'la qavatlarida rejalashtirish maqsadga muvofiqdir.

Ichki yo‘llarda transport vositalari qatnovini kamaytirish maqsadida, ochiq avtomobillar saqlash joylari va garajlarni shaharga kirish qismlarida joylashtirish ko‘zda tutiladi.

Garajlardan to‘g‘ridan-to‘g‘ri shahar magistrallariga chiqishga yoki ulardan kirishga ruxsat etilmaydi.

Garajlar va ochiq avtomobillar saqlash joylari turar-joy va jamoat binolaridan kengligi 10-15 m bo‘lgan daraxtzor yoki butazor bilan himoyalaniishi lozim.

Yengil avtomobillarni korxonalar oldida vaqtinchalik to‘xtab turishi quyidagi joylarda tashkillashtirilishi mumkin:

- avtomobillarni vaqtinchalik to‘xtab turish joyi – korxonalar, muassasalar va boshqa shunga o‘xshash binolarning (ishchi va xizmatchilarning, kelib-ketuvchilarning mashinalari uchun), stadionlarning, teatr, kinoteatr, konsert, tomosha va ko‘rgazma zallarining oldilarida joylashtiriladi (kelib-ketuvchilar avtomobillari 2-4 soatgacha saqlanadi);

- avtomobillarni vaqtinchalik to‘xtash joylari – vokzallar, do‘konlar, bozorlar, savdo markazlari, maishiy xizmat ob‘ektlari oldilarida joylashtiriladi (kelib-ketuvchilar avtomobillari 1 soatgacha saqlanadi).

Xizmat ko‘rsatuvchi ob‘ektdan avtomobillarni vaqtinchalik to‘xtash va to‘xtab turish joylarigacha bo‘lgan masofalar quyidagilardan:

- vokzallarining kutish zallaridan, temir yo‘l platformalaridan, savdo va maishiy muassasa ob‘ektlaridan -150 m dan;

- boshqa barcha turdagi aholiga madaniy-maishiy xizmat ko‘rsatuvchi muassasalar va jamoat binolaridan, istirohat bog‘lariga kirish joylaridan, ko‘rgazma va stadionlardan – 300 m dan oshmasligi lozim.

Shaharning markaziy qismlarida avtomobillarning vaqtinchalik to‘xtash va to‘xtab turish joylari uchun birinchi navbatda ochiq maydonlar zarur.

Ochiq to‘xtab turish joylari, odatda, qatnov qismidan, ya’ni tranzit harakatidan himoyalangan, alohida yo‘lak bilan kiriladigan maxsus maydonlarga joylashtiriladi.

Ochiq to‘xtab turish joylarida bitta avtomobil uchun ajratiladigan maydonlar 1-jadvalda keltirilgan.

Ochiq to‘xtab turish joylarida avtomobillarni joylashtirish

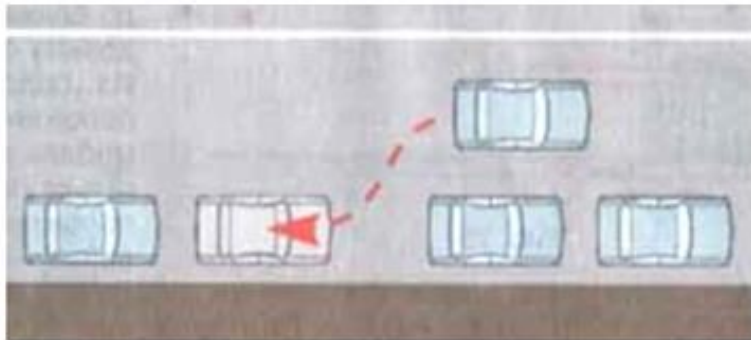
1-jadval

	Joylashish sxemasi	Stoyankaning 100 m polosasidagi avtomobillar soni	1 ta avtomobillar uchun ajratiladigan maydon, kv.m.
	1 qatorli to‘g‘ri joylashish	18	30.5
	2 qatorli to‘g‘ri joylashish	36	28.0
30°	1 qatorli burchak ostida	21	37.0
	2 qatorli burchak ostida	42	28.8
45°	1 qatorli burchak ostida	29	28.5
	2 qatorli burchak ostida	58	22.5

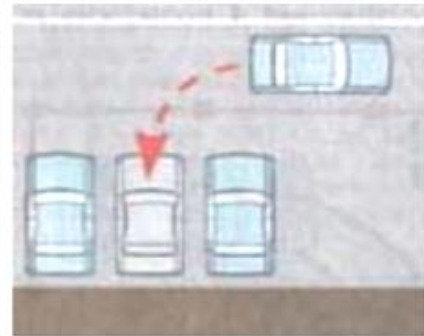
60°	1 qatorli burchak ostida	39	26.2
	2 qatorli burchak ostida	78	19.8
90°	1 qatorli burchak ostida	45	25.8
	2 qatorli burchak ostida	90	18.0

Avtomobillarni parkovka qilish 3 xil usul bilan amalga oshirilishi mumkin:

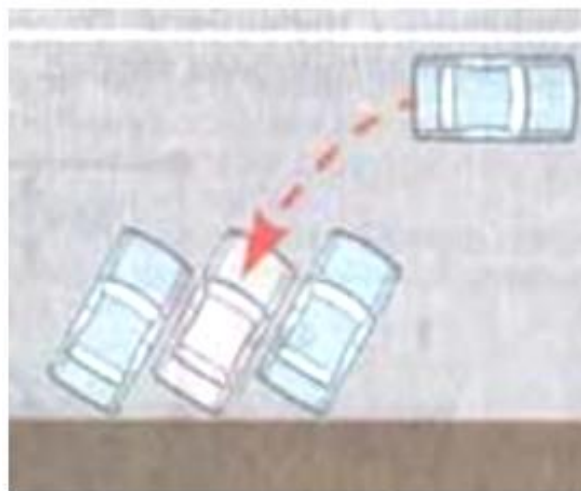
- qatnov qismiga parallel;
- qatnov qismiga perpendikulyar;
- qatnov qismiga burchak ostida.

1-rasm. Qatnov qismiga parallel

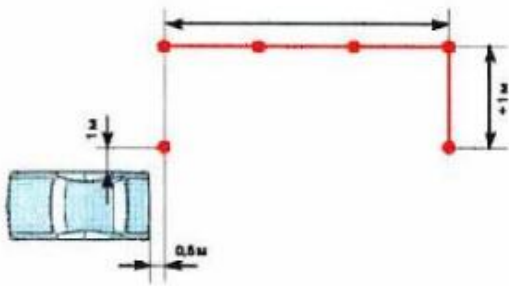
2-rasm. Qatnov qismiga perpendikulyar

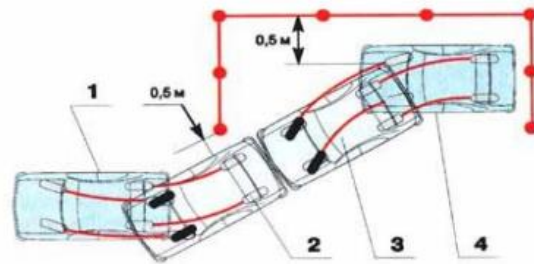
3-rasm. Qatnov qismiga burchak ostida

Qatnov qismi perpendikulyar ravishda parkovka qilish odatda transport vositasini garajga joylashda qo'llaniladi. Agar siz perpendikulyar ravishda parkovka qilishni yaxshi bilsangiz, burchak ostida parkovka qilish sizga hech qanday qiyinchilik tug'dirmaydi. Qatnov qismiga parallel ravishda parkovka qilish trotuarda joylashgan avtomobillar orasida avtomobilingizga joy torroq, lekin yetarli bo'lsa, u holda bu oraliqqa orqaga harakatlanib kirish uchun tavsiya etiladi.

Avtomobilni parallel parkovka qilish uchun fishkalarni qo'yib, quyidagi rasmda ko'rsatilganidek, ularga mos ravishda avtomobil joylashtiriladi.

4-rasm

5-rasm

1-holatda avtomobilning boshqaruv g'ildiraklari o'ng tomonga burilgan bo'lishi kerak. 2-holatda avtomobilning yon qismi bilan eng yaqin turgan fishka orasidagi masofa 0,5 m dan kam bo'lmagan masofada, 2-holatdan 3-holatga qadar esa avtomobil to'g'ri harakatlanishi kerak. 3-holatda avtomobilning orqa o'ng burchagidan fishkalgacha masofa 0,5 m bo'lishi kerak. 3-holatdan 4-holatgacha harakat paytida avtomobilning o'ng qanotini nazorat qilish juda muhim. 4-holat bajarilgan mashqlardan so'ng erishilgan natijani ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Azizov K.X. Harakat xavfsizligini tashkil etish asoslari. –T., 2022.
2. Qulmuxamedov J.R. va boshq. Yo'l harakati qoidalari va xavfsizligi. –T., 2008.
3. Саидова, Н., & Хайдаров, Ш. (2019). ВЛИЯНИЕ НА СОСТОЯНИЕ ГОРОДА, ХАРАКТЕРИСТИКА И ВИДЫ ОТХОДОВ, ОБРАЗУЮЩИХСЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ КИРПИЧА. In НАУЧНАЯ ДИСКУССИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ДОСТИЖЕНИЯ И ИННОВАЦИИ (pp. 37-39).
4. КЕЛЬДИЯРОВА, Г. Ф., ЯКУБОВ, Т. Б., ОЛИМОВА, Д. А., & ХАЙДАРОВ, Ш. З. (2018). ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ И ПРОВЕДЕНИЯ ПЛАНИРОВОЧНЫХ, СТРОИТЕЛЬНЫХ РАБОТ В САМАРКАНДСКОМ ОБЛАСТИ. In НАУЧНАЯ ДИСКУССИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ДОСТИЖЕНИЯ И ИННОВАЦИИ (pp. 177-179).
5. Пардаев, О. Н., Бердикулов, А. А., Хайдаров, Ш. З. Ў., & Шохрух, Р. Ў. Б. (2021). Ривожланаётган шаҳарларда йўл ҳаракати жадаллигини муқобиллаштириш усуллари. Science and Education, 2(6), 313-319.
6. SHAKHRISABZ CITY-ARCHITECTURAL HISTORICAL RESPONSIBILITIES FM Madiev, SZ Khaydarov - FM Madiev, & SZ Khaydarov (Muh.), Zbiór artykułów, 2020
7. Madiev, F. M., & Xudayberdiev, A. Restoration is not labor, it is science. Science and Education, 2(4), 157-162.